

Ett odjur i Jämtland

Vad gjorde pappa på morgonen när Adam vaknade?

Adams pappa satt framför datorn.

Vilka ord på dialekt känner du till?

Vilken dialekt är det?

Hur såg odjuret ut som kom upp ur grytan? Rita.

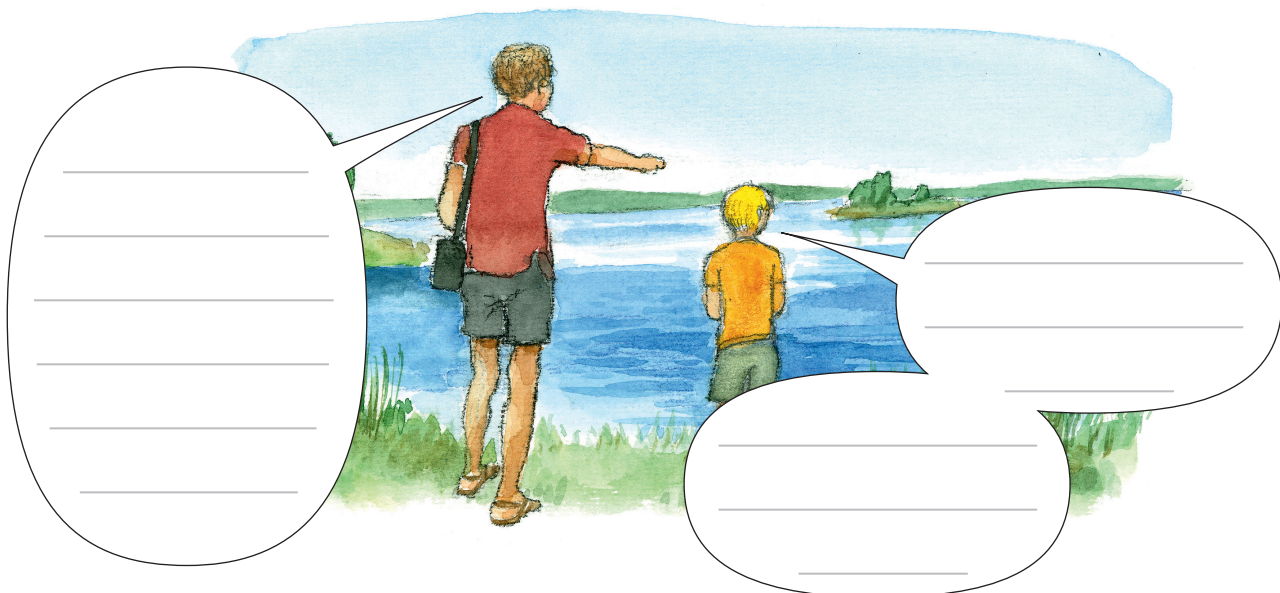
Hur gjorde folk förr i tiden för att försöka fånga odjuret? Kryssa för det som stämmer.

- ☐ De försökte skjuta odjuret med pillbåge.
- ☐ De la ut nät i sjön för att odjuret skulle fastna.
- ☒ De la ut döda grisar för att locka upp odjuret på land.
- ☐ De försökte förtrolla odjuret.

Finns Storsjöodjuret eller inte? Varför tror du så?

”Jag vet inte om jag vågar bada här. Man blir väl biten i tån av odjuret om man försöker.”

Vem sa så? Adam

Vad tror du Adam och pappa pratade om? Skriv i pratbubblorna.

Varför hade killen hamnat i sjön? _____

Killen testade en gammal kanot som läckte.

Vad gjorde Adam och pappa för att hjälpa honom?

Skriv S eller F efter meningarna.

De paddlade ut i en kanot. F

De tog en roddbåt på stranden och rodde ut. S

De lyfte upp killen i båten. F

De slängde ut en livboj som killen tog tag i. S

De bogserade killen till stranden. S

Adam lånade ut sin badrock. F

Pappa lånade ut sin badrock. S

Pappa bjöd på kaffe. F

De rodde killen hem. F

De gav killen skjuts i husbilen. S

Hur långt kan du simma?

Har du tagit något
simmärke?

Ja ☐ Nej ☐

Har du provat att liv-
rädda?

Ja ☐ Nej ☐

Fakta Jämtland

Ett av djuren i det jämtländska landskapsvapnet är en falk. Vilka är de andra två?

De andra djuren är en älg och en hund.

Vad heter den stora ön som ligger i Storsjön? *Frösön*

Skriv fakta om Tännforsen.

Fallhöjd: *38 meter*

Fallets bredd: *60 meter*

Vattenflöde i maj-juni: *400 kubikmeter*

Vad innebär det att Tännforsen är ett orört vattenfall? Kryssa för det som stämmer.

- ☐ Vattnet är giftigt och man får inte bada där.
- ☐ Vattnet är fruset året om och rör sig aldrig.
- ☒ Vattnet flödar fritt för det finns inget vattenkraftverk i älven.
- ☐ Inga människor får gå fram till fallet.

I texten om Åre finns många siffror. Använd siffrorna och skriv tre meningar om Åre.

Vad kan man göra i Åre på sommaren?

På sommaren kan man fiska, vandra, paddla, åka forsränning och skärmflyga.

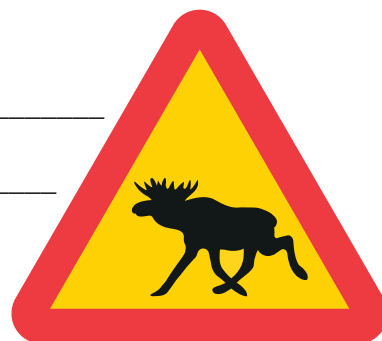
Varför kallas älgen för skogens konung, tror du?

Hur vet vi att människor jagade älg i Jämtland redan på stenåldern?

Det finns hållristningar i Jämtland som visar älgjakt.

Vad betyder skylten, tror du?

Varning för älg

Upp och ner i Lappland

Kapitlet har tre underrubriker. Vilka är de?

Raketer på Esrange

Ner i gruvan

Vattenkraft i Porjus

Vilken hjälp kan du ha av underrubriker?

Varför trodde inte pappa att Åby gård låg i Lappland?

Pappa trodde inte att man skickade barn

så långt bort förr i tiden.

Läs sidan 200–201 igen. Vad undersöker man med hjälp av raketerna och ballongerna som skickas upp från Esrange? Skriv minst tre saker.

Med raketer undersöker de atmosfären, tyngdlöshet och norrsken. Med ballongernas instrument kan man mäta ozonlagret och kolla växthuseffekten.

Varför ska vi vara rädda om atmosfären?

Atmosfären skyddar jorden mot strålning från rymden.

Vad är rymdturism?

Rymdturism är rymdresor för privatpersoner.

Varför tyckte Adam att renen verkade ensam?

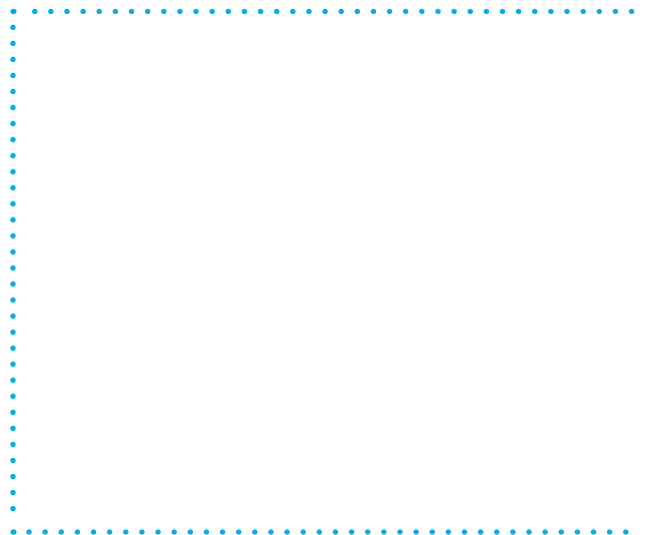
Adam trodde att den kommit vilse och tappat bort sin flock.

"Det blir årets bild!" sa Johanna.
Varför sa hon så?

Rita bilden.

Varför heter hotellet i Kiruna Ferrum?

Ferrum betyder järn.

På sidan 204 står det "Ingen gruva. Ingen stad." Vad menas med det, tror du?

Om gruvan läggs ner kommer staden att dö.

Varför stod det "Welcome to the underworld" på bussen?

Bussen skulle ta dem ner i underjorden.

Varför stod det "Welcome to the underworld" på bussen?

Vad är en snedbana? En snedbana är en väg nere i gruvan.

Vad gjorde gruvarbetarna när någon kört för fort och krockat med väggen i gruvan?

De skrev personens namn på väggen.

Så här går malmbrytning till.

Numrera meningarna i rätt ordning från 1–5.

5 Lastmaskinerna kör ut malmen ur gångarna.

3 Hålen fylls med sprängmedel.

4 På natten smäller det.

1 Man gör en tunnel rakt in i malmkroppen.

2 Man borrar i tunnelns tak för att få loss malmen.

Vad gjorde Adam när Lasse skulle ta med dem till museet?

Han gick i väg ensam för att leta efter den riktiga gruvan.

Varför ville Adam inte ropa på hjälp i gruvan?

Adam visste att Gruvfrun inte tyckte om ljud.

Varför fanns det vägar och vägskyltar mitt inne i skogen?

*Harsprångets samhälle hade legat i skogen.
När kraftverksbygget var färdigt revs eller flyttades husen.*

Vem var Karl Hansson? Kryssa för det som stämmer.

Karl Hansson var ...

- ☐ en av arbetarna som byggde husen i Harsprångets samhälle.
- ☒ en av arbetarna som byggde Porjus kraftverkstation.
- ☐ en av arbetarna som byggde järnvägen mellan Luleå och Narvik.

Karl och de andra arbetarna ...

- ☐ bar järnvägsräls på ryggen långa sträckor.
- ☐ använde arbetshästar för att ta sig fram i skogen.
- ☒ gick genom väglöst land och bar cement på ryggen.

Vi vet hur Karl levde för att ...

- ☐ det har gjorts film om hans liv.
- ☐ en journalist intervjuade honom.
- ☒ han skrev och berättade om sitt liv.

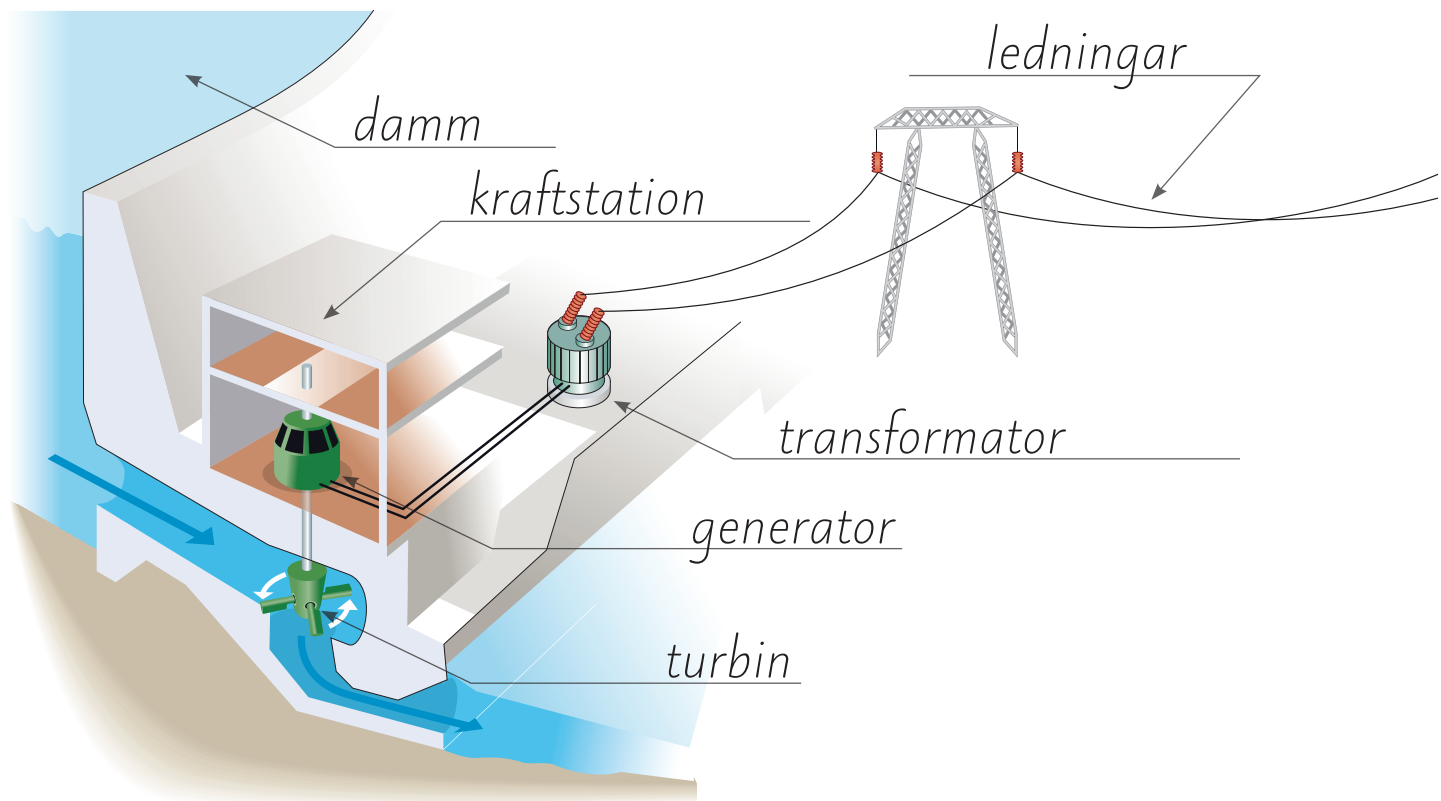

Fakta Lappland

SÅ FUNGERAR ETT VATTENKRAFTVERK

Vattnet samlas i en **damm**. Vid dammen ligger en byggnad som kallas **kraftstation**. Vattnet leds genom en tunnel ner till en **turbin**, som fungerar som ett stort vattenhjul. När turbinerna snurrar skapas elektrisk ström i en **generator** i kraftstationen. Från **transformatorn** leds strömmen vidare ut i **ledning**ar.

Skriv orden med fet stil på rätt plats.

Fyll i rätt ord i texten.

Kebnekaise har två toppar. Det är Sydtoppen som är högst.

På Sydtoppen ligger en glaciär. Varmare klimat gör att glaciären minskar i storlek. Från Kebnekaises topp kan man vid klart väder se en elftedel av Sveriges yta.

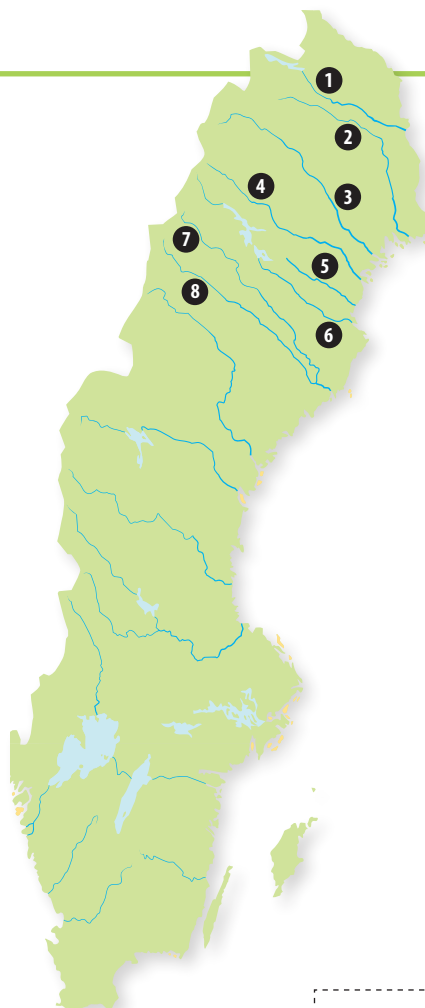
Vad betyder LKAB? _____

Loussavaara-Kiirunavaara Aktiebolag

Vad heter Sveriges största guldgruva? Björkdalsgruvan

Vad heter Lapplands älvar?

1. Torne älv
2. Kalix älv
3. Lule älv
4. Pite älv
5. Byske älv
6. Skellefte älv
7. Vindelälven
8. Ume älv

Skriv om hotellet i Jukkasjärvi. Använd orden i rutan.

ishotell

iskalla

iskyrka

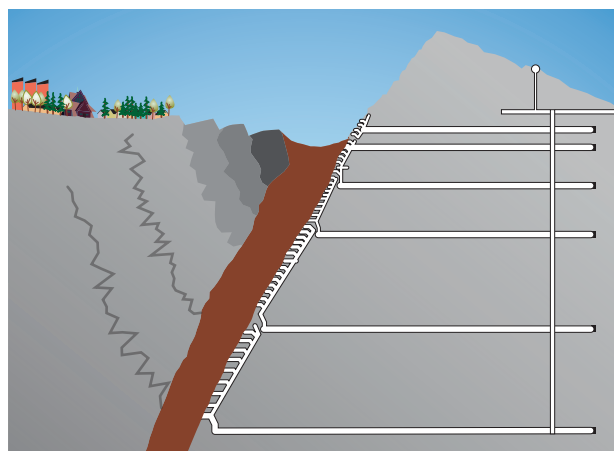
isskulpturer

isblock

Förklara varför Kiruna måste flyttas.

Malkroppen går
in under Kiruna.

Malmbrytningen gör att
berget försvagas. Det blir
sprickor i marken och då
kan berget rasa.

En het dag i Norrbotten

Vilken stad var Adam och pappa på väg till nu? Luleå

Hur märkte de att de passerade polcirkeln? _____

De såg en skylt som det stod polcirkeln på.

Varför var det lätt att hitta till järnverket?

De såg ett högt torn och höga skorstenar.

Vad händer i stålverket?

Numrera meningarna i rätt ordning från 1–4.

3 Värmen stiger till 2 200 grader och järnet smälter.

4 Det flytande järnet fylls i torpedovagnar.

1 Järn och koks blandas i masugnen.

2 Het luft blåser in i masugnen.

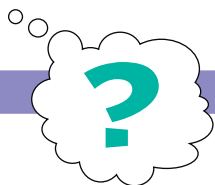
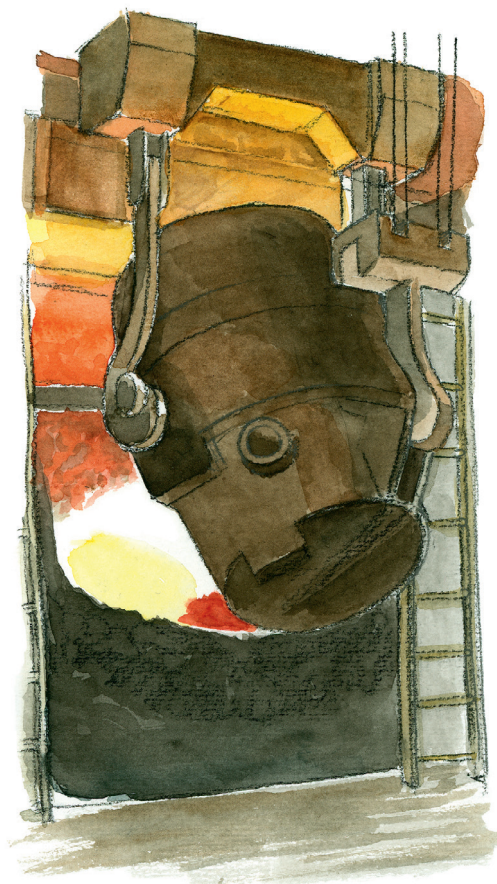
Vad menade Börje när han sa att de "kryddade" järnet?

Kryssa för det som stämmer.

- ☐ Järnet blandades med salt.
- ☒ Järnet blandades med metall.
- ☐ Järnet blandades med sand.

Vad betyder orden? Dra streck till rätt förklaring.

koks	•	•	fylld chokladbit
torpedovagn	•	•	väldigt bullrig
öronbedövande	•	•	stålplattor
frakta	•	•	smälta metall och hälla i form
gjuta	•	•	stenkol som kan brinna
pralin	•	•	järnvägsvagn med flytande järn
slabs	•	•	transportera

Fakta Norrbotten

Skriv namnen på Norrbottens fyra stora älvar från norr till söder.

1. Torne älv
2. Kalix älv
3. Lule älv
4. Pite älv

Vad kallas den varma havsström som gör det möjligt att odla i norra Sverige?

Golfströmmen

Varför kan det vara svårt att sova under sommarnätterna i Norrbotten?

På sommaren är det ljust på natten.

Beskriv vinterdagarna i Norrbotten. Under vinterdagarna är det mörkt.

Solen går aldrig upp.

Vad kallas området kring Torne älv? Tornedalen

Vilka är Sveriges fem minoritetsspråk? Ringa in dem.

ryska romani engelska jiddisch samiska meänkieli skånska finska

Dra streck så att meningarna blir rätt.

Landskapet förändras ...	... kan laxen ta sig upp i älven.
Man bygger en damm ...	... ren och förnybar energikälla.
I laxtrappan ...	... när man bygger ett vattenkraftverk.
När turbinen snurrar ...	... för att kunna spara vatten.
Vattenkraften är en ...	... alstras elektrisk ström i generatorn.

I vilka älvar får man inte bygga vattenkraftverk?

Vindelälven, Torne älv, Kalix älv och Pite älv

Vad brukar man kalla dessa älvar?

Nationalälvar